

IN DE KIJKER

Ransuil
Kettingzaagkunst
Vrouwtje sperwer grijpt vleermuis
Marker Wadden
Grutto's op Terschelling
Ukai
Zwarte specht met jongen

Foto: Grutto Elly Meuleman

TWEEENVEERTIGTSE JAARGANG NR. 2 2026

IN DE KIJKER

Sinds feb. 1984 contactblad voor de leden en donateurs van de “Vogelwerkgroep Bathmen”
(opgericht 15 feb. 1974)
Verschijnt driemaal per jaar
Oplage 150 stuks

Contributie	Leden:	€ 10,00
	Donateurs	€ 7,00
Rekeningnummer	ABN-AMRO	NL 25 ABNA 0.4653.87.098

Bestuur:

Voorzitter	Piet Heetebrij ☎ 0570 - 542530 e-mail: p_heetebrij@hotmail.com
Secretaris	Elly Meuleman-Bannink ☎ 0570 - 551320 e-mail: meulemanelly@gmail.com
Penningmeester	Karel Maas Geesteranus ☎ 06 55326635 e-mail Karel.MaasGeesteranus@gmail.com
Vogelzaken	Erwin Ruessink ☎ 0570 - 543210 e-mail: erwinruessink@concepts.nl
Vogelzaken	Hans Kleine Koerkamp ☎ 06 40472069 e-mail: kleinekoerkamp@zonnet.nl
Uilenwerkgroep	Karel Maas Geesteranus ☎ 06 55326635 e-mail Karel.MaasGeesteranus@gmail.com

Redactie

Henk Muskee ☎ 06 34349683 e-mail: hjmuskee@gmail.com
Elly Meuleman-Bannink ☎ 0570 - 551320 e-mail: meulemanelly@gmail.com

Website

vwg-bathmen.nl

VOORWOORD

Eind april en begin mei had de VWG een aantal leuke activiteiten op het programma staan. We gingen naar de Marker Wadden, waarover u kunt lezen en hadden een vogelweekend voor de liefhebbers. Op 2 mei hadden we onze, zogenaamde, Big Day Bathmen. Van 06.00 tot 12.00 uur hoopten we zoveel mogelijk vogels te zien en/of horen. Twee groepen hadden, evenals de twee voorgaande jaren, samen weer precies 100 verschillende soorten in en om Bathmen waargenomen. Maar we weten dat het er nog meer zijn.

We beginnen dit boekje in Holten. Onze oud-redacteur had in januari een leuke soort in de tuin. Lees maar!

Ransuil

Theo en Jantien Booy

Zaterdag 31 januari jl. ontdekten wij in de vroege morgen 2 ransuilen met hun kenmerkende pluimpjes in de Amberboom, 6 meter van ons raam in de achtertuin. Gelukkig was Esmee van de Buurtzorg er die ze meteen op de foto zette.

Foto: Ransuilen Esmée Gijsberts

In de atlas van de Nederlandse broedvogels van Sovon lazen wij dat ransuilen bij streng winter weer zich vestigen in dorpen en stadsparken. Muizenplagen komen in Nederland sinds de tweede helft van de 20e eeuw zelden meer voor. Kleine vogels vormen een alternatieve voedselbron indien muizen schaars zijn. Ransuilen zijn nog wel present maar de aantallen zijn slechts een fractie van die van vroeger.

Door de komst van de 2 uilen raakte de vogelbevolking van de tuin enigszins van slag. Het voeren van de vogels gaat de hele dag door, maar dan in gedeelten omdat anders de ratten en de duiven het voer opeten. Maar deze ochtend bleef

het voer liggen. De duiven die altijd hun vaste positie in de boom innamen waren er niet meer. Tot vroeg in de middag bleef het voer onaangeroerd liggen, maar de ransuilen vertrokken geen spier. Totdat de vogels dachten: wij wagen het er maar op. Tot laat in de avond bleven de uilen zitten, de volgende ochtend waren ze verdwenen. En alles was weer gewoon.

Kettingzaagkunst, ook wel sculptuurzagen of in Engels "Carving" genoemd, is een kunstvorm waarin hout wordt bewerkt met een kettingzaag om tot een kunstzinnig driedimensionaal beeld te komen.

Een kettingzaag is een draagbare handzaag die zaagt met een set tanden die bevestigd zijn aan een roterende ketting die langs een geleiderail wordt aangedreven.

Moderne kettingzagen zijn meestal op benzine of elektrisch en worden gebruikt bij activiteiten zoals het vellen van bomen, het snoeien van takken, het zagen van bomen, enz. Maar ook voor het zagen van beton of ijs. Voorlopers van moderne kettingzagen werden voor het eerst gebruikt in de **chirurgie**, met patenten voor houtkettingzagen vanaf het einde van de 19e eeuw.

Foto: Upsomedia

Het prototype van de kettingzaag dat tegenwoordig bekend is in de houtindustrie, werd in de late 18e eeuw ontwikkeld door twee Schotse artsen, John Aitken en James Jeffray, respectievelijk voor het amputeren van ledematen en om ziek bot weg te halen. Toch is het echt waar: het brute, brullende stuk gereedschap waar je met gemak een boomstam mee doorzaagt is oorspronkelijk uitgevonden om te helpen bij een bevalling. Want een keizersnede, daar hadden ze in 1780 nog nooit van gehoord. Dus gingen alle baby's door het geboortekanaal.

Ruim een eeuw later werd de techniek toegepast voor het zagen van hout. Eerst aangedreven door een benzinemotor en later met een elektromotor. De eerste elektrische kettingzaag werd in 1926 door Andreas Stihl uitgevonden. Vanaf de

jaren zestig werden kettingzagen met snoer voor het publiek verkrijgbaar. Gedurende het grootste deel van de vroege 21e eeuw bleven op benzine aangedreven kettingzagen het meest voorkomende type, maar vanaf eind jaren 2010 kregen ze concurrentie van snoerloze kettingzagen op lithium-ionbatterijen. Husqvarna en Stihl begonnen begin jaren 2020 met de productie van kettingzagen op ware grootte voor het zagen van boomstammen.

Voor de **kettingzaagkunst** wordt als grondstof een boomstronk of een ander groot stuk hout gebruikt. Om tot een kunstwerk te komen kunnen meerdere zagen van verschillende grootte worden gebruikt, sommige kunstenaars gebruiken aanvullend nog beitels en ander gereedschap. De techniek is waarschijnlijk ontstaan in de Verenigde Staten vanaf de jaren 1950. In Nederland worden jaarlijks kampioenschappen gehouden in deze tak van kunst tijdens het houthakkersfeest in Lage Vuursche.

Dit is een evenement in de Utrechtse gemeente Baarn waarbij het bos centraal staat. Het tweedaagse feest wordt in de tweede helft van de maand augustus

gehouden. In de loop van de jaren zijn de wedstrijden een steeds belangrijker onderdeel geworden van het feest. Er wordt bijvoorbeeld gedurende twee dagen om het NK-sculptuurzagen gestreden, hierbij wordt met een motorkettingzaag een figuur uit een boomstam gezaagd. Onderdeel van deze wedstrijd is het 'snelzagen', hierbij moet in 30 minuten een zo mooi mogelijk beeld worden gezaagd uit een stuk boomstam van 100 x 50 centimeter. De winnaar is Nederlands kampioen en ontvangt een wisselbeker.

Foto: Uil bij de Looschool Hans Formisma

Het zogenaamde "Carving" heeft na de jaren 1950 een nieuwe wending gegeven aan de houtsnijkunst. Het zagen van bijvoorbeeld uilen is een bijzondere kunstvorm, omdat het een dankbaar onderwerp is. Vooral ook omdat uilen horen te zitten op een boomstam. De houten uil bij de Looschool echter zit/staat op een stapel boeken (zie foto), want uilen zijn in de westerse culturen in principe het symbool van wijsheid, maar ook vaak van dwaasheid: "jij uilskuiken".

In het Speelbos Sallandse Heuvelrug vind je ook een paar voorbeelden van uilen. En als je echt spectaculaire voorbeelden wilt zien dan is er op [pinterest](#) meer over fraai gezaagde uilen te vinden.

Een paar weken geleden kwam ik rond 21.00 uur thuis. Het begon een beetje te schemeren. In de kamer gekomen liep ik voor het raam en keek uit over de grote vijver. Op de rand zat een vrouwtje Sperwer water te drinken. Plotseling vloog ze op en plukte een vleermuis uit de lucht. Ze nam hem mee en op een tak zittend trok zij de vleugels van de vleermuis kapot. Even later nam ze haar prooi mee. Een spectaculaire waarneming. Dat heb ik nog nooit gezien. En het was na wellicht 30 seconden voorbij. Geen tijd voor een opname en ook door het raam heen te donker. Later ben ik op zoek gegaan om meer te weten te komen over dit soort waarnemingen. Informatie vond ik bij de Landelijke Vleermuizenwerkgroep en een aantal waarnemingen van Beleef de Lente; de Vogelbescherming dus. Een korte samenvatting.

Geen vleermuis-specialisten.

Er zijn in Nederland geen roofvogels gespecialiseerd in het jagen op vleermuizen. Dat wil niet zeggen dat roofvogels nooit een vleermuis zullen vangen, maar slechts een uiterst klein deel van hun voedsel bestaat uit vleermuizen. Uit een onderzoek voor de Britse Eilanden uit de jaren '90 blijkt dat het voedsel van dag actieve roofvogels voor slechts 0,0034% uit vleermuizen

Foto : ter illustratie een vrouwtje sperwer met een ander prooi fam. Muil

bestaat en voor de nacht actieve uilen voor 0,035%. Opgeteld waren dat echter wel 200.000 vleermuizen per jaar en blijkt dat ongeveer 10% van de sterfte per jaar onder vleermuizen wordt veroorzaakt door roofvogels en uilen.

Ook zangvogels eten (heel!) soms een vleermuis

Onder dag actieve roofvogels zijn in Nederland waarnemingen bekend van vangsten van vleermuizen door sperwer, slechtvalk, boomvalk, torenvalk en buizerd. Maar ook bij niet-roofvogels als zilvermeeuw, kokmeeuw, ekster en zelfs bij spreeuw, merel en wilde eend is waargenomen dat zij een vleermuis verschalkten. Mogelijk is het grote aantal dag actieve roofvogels een drijvende kracht achter de evolutie van vleermuizen tot nachtdieren.

Bosuil pakt ieder jaar een vleermuis

Ondanks het grote aantal dag actieve roofvogels worden de meeste vleermuizen gevangen door uilen. Uilen hebben net als vleermuizen een nachtelijke leefwijze en staan daardoor voor ongeveer 90% garant voor de gevangen vleermuizen onder roofvogels. De bosuil is op de Britse Eilanden met een aandeel van 84% wel het meest de "vleermuisvanger" onder de uilen. Toch eet een gemiddelde bosuil maar zelden een vleermuis. Uilen zijn opportunistische jagers en het is voor hun veel gemakkelijker om een muis te vangen dan een behendige vleermuis in vlucht. Omgerekend gaat het om 1 vleermuis per 9 maanden (1,1 vleermuis per jaar) voor een bosuil en 1 vleermuis per 13 maanden voor een kerkuil (0,9 vleermuis per jaar). Bij de dagactieve roofvogel komt het helemaal zelden voor... Slechts 1 vleermuis per 20 en 26 jaar voor respectievelijk een torenvalk en een boomvalk.

Vleermuizen op een presenteerblaadje

In zekere zin is bijna elke dood van een vleermuis door een roofvogel 'een incidentele dood'. Dat het ook nog eens op camera is vastgelegd is echt super-toevallig! Alleen in gevallen waarbij een roofvogel makkelijk bij een kolonie vleermuizen kan komen, en ze als het ware op een presenteerblaadje worden aangeboden, zijn hogere aantallen vleermuizen als prooi waargenomen. Zo liep in Polen bij een grot met een winterverblijfplaats van vleermuizen het percentage vleermuizen in de prooidieren van een paar bosuilen in twintig jaar op van 22% tot 37%. Van kerkuilen zijn soortgelijke opportune gevallen bekend. In Nederland is ook een waarneming bekend van prooiresten van vier laatvliegers in een nest van een boomvalk. Maar dat lijken toch echt bijzondere gevallen.

Zo'n bijzondere waarneming kwam dus op mijn pad. Fascinerend!

Marker Wadden

Anouk van Luik

Met zijn achttien naar de Marker Wadden! Niet helemáál het schoolreisgevoel, de ene auto vertrekt eerder dan de andere en van de afspraak op P5 te parkeren trekt bijna niemand zich wat aan. Vogelaars zijn individualisten, dat dacht ik al. Maar ik zit heel fijn in de auto die is volgeladen met koffiekannen en -bekers en heerlijke cake, en Renée weet dat ik het ontbijt vaak oversla, en zo kom ik al voor de afvaart aan mijn trekken. En met mij Rene van der Driesche, die heb ik uitgenodigd om op het vrijgekomen kaartje mee te gaan.

Rene woont nog maar kort in Bathmen maar is al actief bij Noaber Energie. En na vandaag plust hij zijn donateurschap op tot volwaardig lid van onze vogelwerkgroep. Een lid waar je wat aan hebt. Zijn leven lang al vogelaar, niet te beroerd om met zijn telescoop te sjouwen en buitengewoon aardig. Misschien wat te sociaal voor een vogelaar, maar je hebt ze natuurlijk in vele uitvoeringen. Zelf mag ik die titel nog

steeds niet voeren, ik lift mee op het waarnemingsvermogen van anderen. En blijf mijn best doen natuurlijk. Maar als ik met iemand samen oloop, luister ik naar zijn gedachten en verhalen, de vogels verdwijnen in het niet. Ondertussen geniet ik van het licht, de wind, de kou of de warmte, geuren, het leven.

Het is een fantastische dag. Strakblauw en er waait een koude wind. We zitten op tuinstoelen boven op het dek en om me heen worden allerlei vogels gespot. Piet herkent in een kleine vlek op een paal een ...?, en dat gaat zo door om mij heen. Veel visdiefjes hoor ik, en na een tijdje herken ik ze ook. Kokmeeuwen. Iemand houdt een teller bij. In de verte wordt een zeearend gespot.

Foto: Visdief Hans Kleine Koerkamp

Na ongeveer drie kwartier zijn we er, en er gonst al een kleine teleurstelling: we kunnen niet eindeloos hier rondzwerven - zo groot is het niet trouwens - maar worden geacht terug te gaan met de boot van 14.00 uur.

Er zijn meerdere routes mogelijk, er ligt 12 kilometer aan wandelpaden, en er vormen zich meteen groepjes, al dan niet losvast. Sommigen starten rond de havenkom, ik loop met wat mensen recht door, naar de duinen. Het domein van de gele kwikstaarten, heel veel gele kwiks. Thuis hebben we heel veel witte kwikstaarten, een prachtig sierlijk vogeltje vind ik, maar de gele kwik is bijzonderder.

Foto: Gele Kwikstaart met voer Hans Kleine Koerkamp

Als ik trappen zie, klim ik omhoog, dus ook die van de uitkijktoren. Er staat zoveel wind dat die staat te schudden, je kunt niet door een telescoop kijken en het is berekend. Gauw weer naar beneden.

Met Rene sta ik achter een kijkscherm en we kijken een tijdje naar bontbekplevieren en meer. Wat is een verreijker toch een fijn ding. Later, in een vogel hut, behalve veel eenden, in de verte een lepelaar. Ik veer op, een bijzondere vogel die ik herken. *Een lepelaar!!*

We komen Johanna tegen die ook gewoon lekker aan de wandel is en nemen haar route door het water. Wij houden droge voeten. En Rene vindt nog een lepelaar voor me. In de verte, maar door de telescoop komt hij echt binnen.!

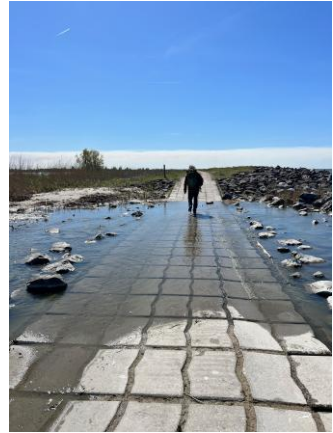

Foto: Op de Marker Wadden Anouk van Luik

En dan begeven we ons richting de haven, daar moeten we om 14.00 uur weer zijn. Ik vond het op zich lang genoeg, maar het tijdslot maakt wel dat je de tijd niet vergeet, terwijl dat juist zo fijn is buiten. De teller staat op 52 soorten, ik vind het veel. En wat een cadeau om zo maar voor ons plezier hier te kunnen zijn. Terwijl anderen werken aan onze weerbaarheid en vandaag de Veluwe in brand schieten... Er is veel voor vogelen te zeggen.

Grutto's op Terschelling

Elly Meuleman

Met z'n twaalfen trokken we op 8 mei naar Midland op Terschelling. Het vogelweekend van onze club ging van start. Bij het inchecken ontstond een lange rij. Door de brand in het datacentrum in Almere moesten onze tickets weer ouderwets op papier gecontroleerd worden. Een zoveelste bewustwording van hoe afhankelijk we van computers e.d. zijn geworden.

Vroeg in de middag waren we al in onze accommodatie. Dus konden we al snel op pad. Op het wad zagen we meer dan duizend grutto's!! Ze zijn er dus nog! Maar.....het waren niet "onze" grutto's. Het waren rosse grutto's. Reden voor mij om deze soorten, uit de vele andere die we waarnamen, eens onder de loep te nemen.

Rosse grutto's broeden in het uiterste noorden van Noorwegen, Zweden en Finland. Ze overwinteren in West-Europa, dus ook bij ons, en in West-Afrika. Het wad is een plek met voldoende voedsel. Het wachten is op de tijd dat de korte zomer in Noord-Europa begint. Leuk voor ons dat die tijd nog niet was aangebroken.

Zagen we dan ook nog onze nationale vogel? Ja, maar die had het op Terschelling wel moeilijk. Om te kunnen broeden heeft deze grutto wat langer gras nodig. Tegenwoordig zijn er veel ganzen op de eilanden. Allemaal samen houden ze het gras

in de weilanden kort. De grauwe ganzen verblijven hier het hele jaar. Ook brandganzen en rotganzen waren nog in groten getale aanwezig. Voorheen trokken die ook naar Noord-Europa. De rotganzen zullen dat waarschijnlijk, iets later in mei, nog wel doen. Evenals een deel van de brandganzen. Maar de trend is dat de brandganzen steeds vaker blijven. En dat is spijtig voor de grutto.

Foto: Mannetje rosse grutto Elly Meuleman

Wat is het verschil tussen de grutto en de rosse grutto? De foto's, op de voorkant, en op deze plek laten het al zien. De grutto heeft veel langere poten. Het verschil tussen man en vrouw is bij de rosse grutto groter. De buik van het mannetje is van kop tot staart roodbruin gekleurd, vandaar de naam van de vogel.

De grutto heeft een rechte snavel bij de rosse grutto is de punt omhoog gebogen. Ook in de vlucht is het verschil goed te zien. De witte vleugelstrepen vallen bij de grutto duidelijk op, bij de rosse grutto ontbreken die. En vanzelfsprekend, voor wie goede oren heeft, ook de roep en zang is verschillend.

Foto: vrouwtje rosse grutto Elly Meuleman

Op dit moment blijven er nog wel eens, niet broedende, rosse grutto's in de zomer op de Waddeneilanden achter. De kortere poten geven, volgens mij, aan dat ze sowieso in minder lang gras broeden dan "onze" grutto. Wie weet kiezen, net als veel ganzen, ook deze vogels er in de toekomst wel voor om toch maar niet naar het hoge noorden te trekken om te broeden. De tijd zal het leren.

Aalscholwers zijn uitstekende visvangsters. Deze grote, zwarte, visetende vogel heeft een lange hals en een puntige snavel met haakvormige top en is een geweldige duiker. Hij kan tijdens de jacht op een vis tot wel 30 m. diep duiken en 2 min. onder water blijven. Hij is zeer wendbaar en zwemt d.m.v. krachtige roeibewegingen van zijn vleugels.

In Europa is de aalscholver bij vissers niet echt populair. De populatie is sterk toegenomen en aangezien aalscholwers gemiddeld 1 pond vis per dag eten ziet men ze liever gaan dan komen.

Foto: Aalscholver Elly Meuleman

In Azië daarentegen, m.n. in China en Japan, maakt men juist gebruik van deze uitstekende visvanger voor het uitoefenen van een eeuwenoude traditionele visteknik waarbij getrainde aalscholwers worden ingezet om vis te vangen. Deze methode staat bekend als *cormorant* (aalscholver) *fishing* en in het Japans als *ukai*. Ukai is tegenwoordig niet meer de primaire inkomstenbron, dit is verschoven naar

het geven van demonstraties voor toeristen.

Het vissen vindt 's nachts plaats. Een visser heeft soms wel 20 aalscholwers in bezit maar neemt per visbeurt een klein aantal mee zodat de rest kan rusten. De visser doet een losse ring of een touwtje laag rond de nek van de aalscholver, waardoor de vissen in de keelzak blijven steken. Aan de ring/touwtje zit een lange lijn die aan de boot wordt bevestigd. Vervolgens wordt er met lantaarns of fakkels licht gemaakt om de vissen te lokken. Er wordt vaak op een rivier gevestigd, de boten varen dan tegen de zwemrichting van de vissen in. Door te schommelen met de boot of het vlot worden de vogels aangemoedigd om te duiken. Als een aalscholver weer boven komt en een vis in zijn keelzak heeft, haalt de visser de vogel terug naar de boot en dwingt hem de vis uit te spugen. Na een aantal vangsten krijgt hij als beloning een kleinere vis.

De aalscholwers worden op jonge leeftijd uit het wild gevangen. De training duurt 2-3 jaar en is intensief. De jonge vogels worden vastgebonden op een vlot en kijken de kunst af van de oudere vogels die de techniek al beheersen. Sommige aalscholwers werken wel 20 jaar lang voor een visser, dus eigenlijk hun hele leven. Vissen met aalscholwers is een familietraditie en wordt van generatie op generatie

doorgegeven. In Japan staan de vissers bekend als *usho* wat *fishing master* betekent. Het beroep valt onder de bescherming van de keizer en heeft veel aanzien. Ukai wordt tegenwoordig in Japan beschouwd als cultureel erfgoed.

Bron: AI/You Tube - Two Second Street/IVN

Zwarte Specht met jongen

Henk Muskee

Vanaf Vakantiepark De Witte Berg in Oud-Ootmarsum wandelen wij veel in het Springendal. Vorig jaar zagen en hoorden wij de zwarte specht meerdere malen. Na wat speurwerk vonden wij het uitgehakte nest hoog in een beukenboom. Op zeker 25 meter mooi verscholen in het groen. Bij elke wandeling even langs deze plek en hopen dat de specht zich laat zien. Ook dit jaar weer erop uit voor een mooi fotomoment. Rond 6 uur s 'avonds

vlak bij de broedplaats, spechten gebruiken vaak het oude nest, hoorden wij beide spechten. Verrekijker en fotocamera in de aanslag en geduldig wachten. De jongen staken de kopjes uit het nest in afwachting van de komst van de ouders. Na enkele minuten kwamen Pa en Ma de jongen voeren. Een prachtig schouwspel. Een best schuwe vogel die zich door het ouderschap toch minutenlang liet bewonderen.

Foto's: Zwarte Specht Henk Muskee